

EEN NIEV

Clucht Boeck

ken/ inhoudēde vele schoo-

ne Vragen ende antwoorden in mans-
re van geraetsels. Vergadert wt
dinersche Boeken/ende is
seer ghenuechlyck om
doeffheyt en me-
tancolle te ver-
oynen.

THANTWERPEM.

By Pauwels Stroobant / inde
Cammerstrate/ inden witten Dascwint.

EEN NIEV
Clucht Boecxken,
inhoudende vele schoone Vragen
ende antwoorden in maniere van geraetsels.
Vergadert wt diuersche Boecken,
ende is seer ghenuechlijck
om droefheyt en
melancolie te
verdrijuen.

T'HANTWERPEM.
[*lees*: T'HANTWERPEN]
By Pauwels Stroobant, inde
Cammerstrate, inden witten Hasewint.

[A i r]

Den goetwilligen Leser.
Saluyt.

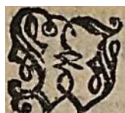

BEminde Leser in dit Boecxken suldy vinden veel schoonder ende ghenuchlijcker raetselen wt veel boecken te samen vergadert, om swaermoedighe geesten te verlichten. Met veel schoonder amoureuse raetselen, tot leeringhe van alle amoureuse gheesten, hoe sy reyn liefde sullen draghen sonder eenige vileynie, niet tot schimp oft achterdeel van yemant, in dien sijt verstandelijck lesen, want ghelyck die Bie de buytenste verwe oft couleur der bloemen geen gade en slaet, maer soect alleene die soeticheydt des honichs, ende tprofijt van twas dat neemt sy wech ende laet die bloemkens onghequetst. Also die dit Boecxken lesen, die en sullen die verwe der bloemen dat is die Raetselen in haer seluen niet achten, maer alleene die goede leeringhe daer inne begrepen suygende daer wt dat hen profiteren mach tot welvaren haerder sielen ende des lichaems. Blijft den Heere beuolen.

AMEN.

[A i v]

RAET.

Wat dat schandelijcste sy inde werelt, Antw. een stout bedelaer, een rijc leugenaer, ende een out hoeriagher.

Raet. Voor welcke dry dingen ontset *hem* die wijse ende voort vierde verschricht hy *hem* geheele. Ant. Voor verraderije in eender stat voor een oproerige ghemeynte voor een schadelijcke logene, ende dat vierde is ialoursheyt inden houwelijcken staet.

Raet. Welcke dingen becommen ende vertoornen een wijs mensche. Ant. Wanneer goede crijslieden *honger* lijden, ende wijse lieden worden veracht, ende recht tot onrecht wort ghemaect.

Raet. Wat is t'schoonste voor God en den menschen Ant. Dry dingen: eendrachtich der broederen, liefde met uwen euen mensche, ende eendrachticheyt tusschen Man ende wijf inden houwelijcken staet.

Raet. Wat maect een gansch lant onrustich. Ant. Dry dingen. So een knecht een Heer wort, ende een sot wanneer hy vervult is van drancke, ende spijs, ende een quaet wijf wanneer sy inden houwelijcken staet comt een maecht wanneersy haerder vrouwe erfgenaem wort.

Raet. Welcke is een vande grooste ende wonderlijcste wercken Gods. Ant. Dat hy veel menschen geschapen heeft, ende nochtans *deen den* anderen niet gelijc en is

Raet. wat ist dat God eerst maecte. Ant. Hemelrijc daer na die aerde ende die helle.

Raet. waer was Adam gemaect. Ant. In Ebron daer hy sterf, ende begraven wert.

Raet. Doen Adam geworpen was wt den paradijse waer ginck hy doen. Ant. Hy ginck weder in Ebron, daer hy gemaect was, daer wan hy kinderen, ende beweenden daer zijnen Sone Abel die Caim doode.

Raet. Hoe lange leefde Adam. ant. Adam had geleeft neghen hondert jaer.

Raet. welcke is een vande beste dingen die een mensche ouer hem hebben mach. Ant. Getrouwicheyt, want die getrouwe is in Gode, hy is ooc in hem seluen ende in alle dinghen ghetrouwe.

Raet. Welc is dat beste ende dat archste datmen vint. Ant. Die tonge, want metter tonge mach een mensche winnen lof, eere ende vrientscap. Ende ouermits de tonge mach ooc een mensche comen in schade oft in schande ende verdriet, ooc quetsinge des lichaems ende der sielen.

Raet. Welc is beter rijcdom oft eere.

Ant. Rijcdom is lichamelijcker, maer die eere is geestelijcker, ende die rijcke machse beyde hebben wilt hy, want hy mach met zijnder rijcdom vercrijgen profijt ende eere zijnder sielen.

Raet. Welc is den cleynsten dronck ende de hoochste danckinge, ooc der sielen profijtelijcker dan de lichaem welc dagelijcx doen man ende wijf. Ant. So wannermen geten heeft ende gebeden, so drinctmen een weynich tot den gratias, ende is tot dancsegginge ende loue Godts, aengesien dat het ter eeren Godts gheschiet.

Raet. Allegader gemeyn, een dinc suyuer en reyn daer toe cleyn en bloot, welc nochtans bedect groot tenheeft geen voeten noch handen, treyst nochtans in alle lande [voeg toe: de waarheid] te vermeerderen, die logen te straffen, om te beschudden twist en discoort, nochtans en cant niet spreken een woort, alleen met zijn bedieden, helpt het lant steden ende lieden. Ant. Het is eenen seghel aen eenen brief.

Raet. Van welc water verschriet hem de gemeyne man aldermeest. Ant. Van twater dat hem inden schoen loopt want tvermaent hem die selue te beteren oft nieuwe te coopen. Raet. Welckerley steenen liggen aldermeest inden rijen. Ant. Die natte aldermeest.

Raet. Welcken drec goet teten is. Ant. vanden bien dat is honich.

Raet. Welcken drec den lande schadelijck is. ant. Die

die Koe int water laet vallen, want die selue en can den lande oft aertrijc niet mesten.

Raet. Welc is die beste vogel *ende* die alderquaetste braet.
Ant. Een bie.

Raet. Welcken vogel is die gerechtichste *ende* nochtans geheel sonder sprake, maer can wel lange gedencken *zijn* mantel na den wint te hangen: Ant. Een Oyeuaer die geeft thienden van *zijn* iongen, *ende* en heeft geen tonge, dat hy singt oft spreekt, *ende* soect die werme landen na den tijt des Jaers.

Raet. Daer *zijn* thien vogelen goet, die eerste en hebben geen *en* hebben geen tongen die vijfste soocht *zijn* iongen de seste gebreect ooc *zijn* gal, die seuenste singt ouer *hem* allen, die achtste vercondicht den toecomenden tijt, die negenste vliecht voor alle ander wijt, die tienste is so wijs dat hy eet dry Jarige spijs. Ant. Die eerste vogel is die Tortelduyue, na den doot haers gaeykens, die ander een Hauic, die derde een bie, die vierde een Oyeuaer, die vijfste een vliermuys, die seste een wl, die seuenste een nachtegale, die achste eenen haen, die negenste een swalue die thienste een lijster, *ende* eet vlier besien.

Raet. Het staet inden dau als een schoon ioncfrou het is wit als de sneeu, groen als een clauerblat, daer toe sweert als een cole, zijt ghy wijs so radijt wel. An. Het is eenen Specht die baeyt hem inden dauwe, *ende* heeft die voorgghenoemde verwen. Raet. Daer ghy plaecht te leuen daer leefde ic ooc, gy had geerne geuangen my, nv zijdy doot *ende* hout my daeromme ic sterue wat helpet dy. An. Een *en* vogel dranc wt eenen doodencop, van de gene die een vogelaer geweest had doen viel de doode cop om, *ende* bedecte de vogel also dat hy daer onder blijuen en steruen moeste.

Raet. Het is een vrende sake, int leuen was het swac na den doot so wert het sterc, het maect een groote marc [*lees: merc*] tot goet *ende* quaet ist bereet, den eenen bestelt het blij-

schap *den anderen* leet. Ant. Een schrijffpenne, ter wijlen dat noch inde gans is, so is sy swac, na de doot vande gans, so wort sy hert *ende* sterc, daer mede vercondich *men* alle mercten, *ende* men gebruyctse tot goet en quaet.

Raet. Ic sach dry stercke die waren seer groot, haren arbeyt was ontallijcken groot, doen sprac deene, ick woude dat het nacht ware, die tweede ick woude dat dach ware, *ende* dat derde sprac, *ende* nacht oft dach als ic geen ruste hebben en mach. Ant. Het is die Sonne Mane *ende* den wilt [*lees*: wint].

Raet. Licht *ende* swaer zijn tegen malcanderen, met den seluen mach een wel zijnder twee duysent oft meer bedwingen dat sy sijn liet moeten singen. Ant. Een orgel [*voeg toe*: heeft] den wint *ende* swaer gewicht op die blaesbalcken, mede blasen maect de organist die pijpe luydende, also hy wil.

Raet. Het is een plaetse vol schoonder boomen haer vrucht verheucht ionc *ende* out men mach haer ghebruycken vroech en spade oft schoon te vast geboden ware. Ant. Een orghel.

Raet. Hier voortijts was ic verworpen, nv diene ic steden *ende* dorpen, ick worde gespannt *ende* getogen, van my sijnder vele bedrogen, seer contrarie gebruyct *men* my doode *ende* leuende hem verblijden. Antw. Een luyt wanneer de snaren daer op zijn gebruyctmense in danssen *ende* ander blijshappen der werelt, desghelijcken ooc den Pater noster worden met de snaren gesnoert, daer mede datmen bidt voor leuende *ende* doode.

Raet. Het heeft veel wonden *ende* is hert gebonden het vermaent ons allen toe beteringe grijpt sonder handen *ende* gaet sonder voeten op *ende* neder gins *ende* weder, het wijst een yegelijc *ende* het leert, daer deur God wort geeert. Ant. Een huerwerc is met twee banden ghebonden het grijpt in een ander dat rat, deen na dander dat gewicht gaet op en neder, de onruste is gins *ende* weder, die wijser wijst *ende* leert.

Raet. alle ionc *ende* out wat dat sy het mach doen een yegelijc vry *ende* allen [*lees*: alleen] twee oft dry wat sy selue drijuen, inder stat en doruen sy niet blijuen, moeten voort wt *van* kinder *ende* wijuen. ant. Als de Koeherder, verckenherder, oft schaepherder des *morgens den* horen blaest, so moeten sy terstont met haren beesten ter doren wt, dat en doruendie ander niet doen hoe dicwils dat sy blasen.

Raet. Een draecht my, twee voeren my, dry trecken my, vier geleyden my, vijf beroouen, my, also verga ic. Ant. Een streng garens dien draecht die stoc, twee houten ouerdweers [*voeg toe*: voeren hem,] dry vingeren met het strijcbat trecken hem vier spillen geleyden hem die hant metten clauwen berooft hem tot dat vergae [*lees*: hij vergaet].

Raet. Doent leefde spijsde den leuendigen doent doot was beschermdet den leuendigen het droech den leuendigen, *ende* het ginc op den leuendigen. ant. Een eycken boom geeft zijn vrucht den verckenen, als hy afgehouden *ende* huysen daer af gemaect, so beschermt hy de menschen, *ende* een schip daer af gemaect, so seylt *ende* gaet het ouer de visschen.

Raet. Tis met grooter noot hier gecomen *ende* heeft int vier schade genomen, dus sietmen lijden veel worpen naect en bloot, stootinge *ende* slagen groot, het roept het crijt seer sonder ophouden, nochants [*lees*: nochtans] en wil niemant zijns ontfermen. Ant. Een clocke wort swaerlijc wt der aerden *ende* den viere gebrocht, daer na gehangen daert veel slagen moet ontfangen.

Raet. Alle tgene dat opter aerden is, geef ic in corten tijt wat het begeert [*lees*: begeert] na zijn wesen leuen, doot, ionc, of out, *ende* en cans my seluen geuen niet, dat ic een ander mede deel. Ant. Een Spiegel. Raet. Wat is *dat* stercke *ende* dat cleynste op aertrijc, *ende* nochtans dat onsienlijcste. ant. Den lijn tusschen twee stercke houten, dien en sietmen niet, *ende* treckt nochtans stercker te samen, dan thien menschen doen mochten.

Raet. Het en is niet veel grooter dan een muys, *ende* vier peerden en soudent ouer een gracht niet trecken. ant. Een clouwen met garen want het volcht den draet.

Raet. welc is dat breedste water. Ant. Dauwe.

Raet. Dat loopen staet stil, dat weec is hert, *dat* cranc is sterc veel is weynich. Antw. Een loopende water wanneert beuriest, so staet het stille te voren was het weec nv hert, te voren waren der veel druppelen oft deelen, die worden nv luttel oft weynich, want dat bevriest al te samen aen een, *ende* is nochtans al tsamen water.

Raet. Welc water gaet tot aenden Hemel bouen alle gberchten. Ant. Dat weenen der arme *ende* bedructe menschen die daer verdruct worden, *ende* Weduwen en weesen, dat comt tot Godt inden Hemel.

Raet. Hoe diep ist hoochste vander zee tot inden gront. Ant. Maer eenen steen werp.

Raet. Welc is t'breetste *ende* onsorchlijcste water om daer ouer te gaen. Ant. Den dauwe.

Raet. Wat isser van zijnder moeder geboren, *ende* baert daer na zijn moeder wederom. Ant. Wt water wort ijs, wt den ijse wort weder water.

Raet. wat heeft des morgens vier voeten des middaechs twee des nachts dry. Ant. De *mensche* cruypt in zijn ioncheyt op handen *ende* voeten int middel zijns leuens gaet hy recht, in zijn ouderdom gaet hy met eenen stoc, dat zijn met dry voeten.

Raet. Welc siet aldermeest van den twee die maer een ooge en heeft, of die daer twee oogen heeft. Ant. Die een ooge heeft sien twee oogen aen den anderen, *ende* die twee oogen heeft en can maer een ooge sien, want hy en heeft maer een.

Raet. Wat gaet daer int hout bijten, *ende* weder wtschijten. An. Een spijkelboor.

Raet. wat hout isser aldermeest in een groot bosch.

Ant. Groen ende dorre, crom ende recht.

Raet. welc ist getroutste dier. An. Een luyse sy laet haer seluen met haren meester aen der galgen hangen.

Raet. Wat leyt daer inder kisten *ende* mach op een groot velt niet rusten. Ant. Een pluyme.

Raet. Hoe soude gy in grooter hitten wyn by v dragen, dat hy v niet werm, maer hoe *langer* hoe couder worde. ant. Ghy moest *den* wijn sidende inder flesschen gieten, so en soude hy niet heeter, maer couder worden.

Raet. Is een huys eer af te breken dan te timmeren. Ant. Het is eer te timmeren, want *men* cans niet eer breken ten sy eerst ghetimmert.

Raet. Een *en* goeden acker wel gesaeyt, die menige daer voorby gaet en weet *niet* wat daer gesaeyt staet, An. Een *en* geschreuen brief. Raet. Het wast int wout en weyt int velt *ende* geeft gheluyt int huys. ant. Een luyt oft vele met zijn snaren.

Raet. Dat schaep singt int wout, *wanneer dat* peert hem leyt. An. Een [*lees: een*] vele geeft gheluyt, *wanneermen* met den boge daer op treckt.

Raet. of ghy eenendertich mylen *van een* goet vrient woonde of meer, *ende* souden in twee of dry uren beyde haer handen in een water wasschen, *ende* die selue aen *een* materie droogen, hoe soude dat geschien, ant. des *morgens* in den dauwe te wasschen, *ende* aenden wint te droogen.

Raet. Wat zijn die costelijcste *ende* beste wateren. ant. Dat water des doopsels, t'water welcmen voor die sonden weent, dat water der weenender kinderen *somen* die straft *ende* dwater dwelc de molens doet omme *gaen*.

Raet. In wat water zijn die hertste steenen. ant. In die vryne daer af menich mensche sterft.

Raet. waer moet *men* dwater alderdierste coopen. an. Byden weerden *ende* wijntappers *wanneer* sy water onder wijn oft bier mengen oft bij den apotekers, so sy

gemeyn water by die gestileerde [*lees*: gedistilleerde] wateren
menghen ende dat selue vercoopen.

Raet. Welc is dat bedriegelijcste water. Ant. Dat die
vrouwen weenen, dat geschiet dicwils daer mede sy den man
bewegen *ende* bedrieghen.

Raet. Welc is sommige lieden dat profijtelijsste water, die
nochtans geen molens omme en doet gaen oft visschen gheeft.
ant. Die urine oft water die [*lees*: der] siecken, want daer
geneert hem de medecijn meeste [*lees*: meester] mede.

Raet. een schoon figuer *ende* een reyn creatuer, wort in der
ieucht besneden, het heeft om des menschen wil den doot
geleden, alle zijn dage ginct beruoet, *ende* is den menschen
een goede boet, die rijcke gebruyckent dagelijcx met wijn, raet
wat mach dat zijn. ant. De figure een ey, de creature een Haen,
die wort besneden, *ende* ghegheten.

Raet. Het en heeft vlees noch bloet, het is God eerlijc *ende*
der werelt goet. ant. Een ey. Raet, inden winter wt inden
Somer aen, mijn kint suycht een ander, aen mijnen sanc worde
ic bekend, raet wie ic ben. Een Koeckoeck.

Raet. Het leeft *ende* loopt, het is ongedopt [*lees*:
ongedoopt] *ende* twemael geboren zijn siel is verloren, *ende*
heeft nochtans sulcken hoeft daer de gansche werelt aan
gelooft. Ant. Eenen haan. Raet. welc is den besten visch. ant.
Den harinc, want hy spijsst allen landen, arm en rijck. Raedt.
Het quam een gast in des weerts huys, doen viel dat huys ter
venster wt *ende* de weirt bleef inde gast. ant. De gast is een
vischnet, comt in een water, dat is in des weerds huys, *ende*
dat valt deurt net totter gaten wt *ende* so blijft de visch, dat is
de weert in [*lees*: int] net.

Raet. Of die hont aen den steert hangt, of de steert aenden
hont. Ant. Hebby den hont byden steert bouen hem so hangt
die hant [*lees*: hont] aenden steert, maer hebby dat hoeft
bouen, so hangt de steert aenden hont.

Raet. welc vader [*lees*: onder] die honden *ende* katten die
eerlijcste

Kinder heeft. Ant. Die honden waen [*lees*: want] sy gaen ter kercken, so en doen de katten niet, daeromme haer kinderen allegader bastaerden zijn.

Raet. Wanneer en gaen die honden niet inder kercken. Ant. Op den Palmsondach *ende* op onser Vrouwen lichtmisse, *want* dan meynen sy metter palmen *ende* keerssen als stocken geslagen te worden.

Raet. Waeromme de honden geen en drincken. Ant. Sy en comen inden wijngaert niet aerbeyden, sy vreesen ooc vanden weert gestraft te zijn om t'gelach.

Raet. Welc zijn vier [*lees*: vier zijn] de lekkerste catten. Ant. Die visschers catten, der vleeschouders katten, des weerts katten *ende* cloosters katten.

Raet. Welc dier isser een wolf alder gelijcste. Ant. Een wolfinne.

Raet. Vier been nam een been, doen nam twee been een [*lees*: dry] been, en werpt vier been met dry been dat het een been liggen liet. An. Een hont nam een stuc vleesch *met* een been den seluen werp de coc *met* eenen dryvoetstoel dat hy dat been vallen liet.

Raet. Wanneer hem in eender galgen verlijt [*lees*: verblijt] *ende* hem des broots schaemt. An. Somen in een stat begeert te zijn, *ende* die galgen siet, so en ist niet verre vander stadt, *ende* so een ouer tafel dat broot aen mes hangt, so schaemt hy hem.

Raet. Wie was Adams moeder. An. *dat* was de aerde.

Raet. Van waer gaet een yegelijc dinc. An. Vander merct [*lees*: ieucht] in ouderdom. Raet. Het vlooch een voghel verloos, op eenen boom bladerloos, daer quam die vrou mondeloos, *ende* adt den vogel verloos. Ant. Die sneeu viel op eenen boom sonder bladeren *ende* dien vertrede [*lees*: verterde of verteerde] de Sonne.

Raet. Het is een cleyn cloosterken, daer en is deur oft venster in, *ende* was nochtans vleesch *ende* been daer in ant. Een ey daer comt een kiecken wt.

[A vi r]

Raet. Het is half swijnen, het verdrijft meniger groote smerte. an. eenen borstel daermen thoof mede reynigt

Raet. Een root tusschen witte beenen wat mach dat zijn, onbetuynt [*lees: omtuynt*] sonder alle handen, veel dichter dan alle yseren banden. Ant. Een en doeyer in een ey.

Raet. Wat draecht vleesch *nde* [*lees: ende*] dwingt vleesch, *ende* en is selue vleesch noch bloet. an. Een en sadel op een peirt.

Raet. wat is niet, *ende* niet is yet, so nv niet yet is so moet yet niet zijn. ant. De schaduwe vander Sonnen, oft eens licht, is een schijnsel eens dincx, *ende* is nochtans in hem seluen niet.

Raet. Wat leyt aende want, *ende* en heeft begin noch eynde. Ant. Een en cloot.

Raet. Daer staen vier staecken die Hemel noch aerde en geraken. Ant. Een uyer van een Koe.

Raet. Het staet bouen thuys, theeft die groote *van een* muys, het is wit als sneeu, *ende* bruyn als een dorre clauerblat, ooc groen als gras segt goet gesel wat is dat. Ant. Een noot op eenen boom.

Raet. Het gaet in hout *ende* siet achterwaert. ant. Een byle oft aecxe.

Raet. wat is so groot als een vuyst *ende* t'drijft eenen grooten wint daer wt. ant. Wt die borst comt de wint dats den asem.

Raet. Wat heeft daer zijnen boesem vol steenen *ende* wort geuonden selden alleen, theeft ooc een root rockelijn aen, het en dede die menige niet lietment staen. an Het zijn knoppen van roosen.

Raet. Waer vergaderen hen die meelsacken. ant. Byden banden.

Raet. Wat is dat, het gaet altemale daer in. Ant. In douderdom.

Raet. Wat hangt aen alle dingen. ant. Die mane [*lees: name*],

Raet. Hoe salmen visch oft vleesch souten dattet goet blijen sal *van* een Jaer in dander. ant. Soutet opten

Jaers auont, so blijft het goet tot op *den anderen* dach dat nieuwe Jaer.

Raet. Hoe soudy wt eenen sac vol corens alsoot gemalen wort twee sacken meels vullen in gelijcke groote. an. Steect twee sacken in malcanderen, *ende* doet dat meel dan daer in.

Raet. Het en heeft vleesch noch bloet, het draecht vlees *ende* bloet, *ende* gaet eenen wech die niemant sporen en mach.

An. Een schip op t'water.

Raet. welc is tbeste cruyt. Ant. Dat sout.

Raet. Welc zijn die edelste steenen. Antwoort. Die Meulensteen.

Raet. Het gaet door allen landen, *ende* blijft altoos aen een stede. Ant. Een spille oft assche in een rat van eenen wagen.

Raet. Oft eenen zijden vadem op eenen boom hinc *ende* gy moest op den boom comen, nochtans niet daer ouer oft daer onder den vadem cruypen, *ende* niet ontwee breken. Ant. Ontdraeyt den vadem, so cruypt gy daer tusschen in.

Raet. Indien ghijt siet, so laet ghijt liggen en siet ghijt niet so neemt ghijt op. Ant. Dat gat van eender hasenoten.

Raet. Welc is een bosch sonder loof, *ende* een strate sonder stof, een huys sonder rooc, een volc sonder erch een lant sonder diefte, een geselschap sonder liefde An. Een en dennen bosch *van* mastboomen, die strate is t'water, daer een schip door vaert, dat huys is t'paradijs, dat volc is Enoch *ende* Helias, dat lant sonder diefte is *den* Hemel, dat geselschap sonder liefde zijn die inder hellen zijn. Raet. Wat is daer des nachts hol, des dachs vol. Ant. Een en schoen.

Raet. Waeromme en nestelt geen en oyeuwer op een molen. Ant. Hy soude sorgen dat hem de molenaer de eyeren stelen soude.

Raet. Wat gaet daer ouer twater ende en maeckt hem niet nat. Ant. Die Sonne.

Raet. Het gaet op sijn hoofd in t'water ende en verdrinct niet. Ant. De nagels aen t'rat oft wiel.

Raet. Wanneer ment hoort verschrichtmen *ende* men en hoort niet geerne, nochtans hoortment hoe langer so lieuer. Ant. Een hoefyser van een peert, so dat een ruyter op den velde hoort clepperen dat het af vallen wilt, so verschricht hy hem, *ende* so hijt langher hoort, soo hij meerder hopeinge heeft dat selue yser inder herbergen te brenghen.

Raet. Het is groot ende sterc, *ende* reyst door menich vreemt lant, het heeft in hem siel *ende* lijf, het sy *man* ofte wijf, gaet ouer den leuenden sonder medelijden, ooc onder den leuenden te gaen cant hem niet mijden. Daeromme t'verstant is hem noot om te wachten vander snellen doot. Ant. Een schip vaert ouer die visschen *ende* onder die menschen ende het heeft ooc somtijts oft gemeynlijck menschen gheladen.

Raet. Welc zijn die costelijckste *ende* onnuttelijckste cleerbessenen. Ant. Die lange sleypen aender vrouwen cleederen die sy opter aerden int slyc wt hoouerdije na sleypen.

Raet. Wanneer eenen sac vol is, wat *dan* alder nootdruftichste sy, wanneermen dien van daer wilt doen. Ant. Den bant daarmede men den sack toebint.

Raet. Wat mach den sack alderminst ontberen. Ant. Den bant daermen hem mede toebint.

Raet. Het is wel alsoo swaer oft leer waer. Antw. Een en blaesbale die moet veel lochts in hem hebben, dat hy een centuer swaer wort.

Raet. Het leyt in een corte kiste, ende het en mach in een lange wagen spoor niet liggen. Ant. Een en voetbooch oft een en haspel.

Raet. Het leyt in een langen wagen spoor *ende* en mach

in een wijde kiste niet liggen. Ant. Een lange spiesse.

Raet. Onder welck handtwerck zijn die meeste schalcken.

Ant. Onder de baertscheerders sit menigen schalck.

Raet. Welc ambachts lieden aldermeest te vergeefs wercken.

Antw. Die cleermaker, die schoenmaker, tesmaker, een borduerwercker, een nayster, want die steken veel gaten, ende vullense met garen weder toe, also dat ghy des auonts niet veel gaten sien en sult, die sy dien dach ghesteken hebben.

Raet. Welck hantwerck aldermeest steelt. Antw. Die lepelmakers, die ketelaers, die pannen maken, die maken veel stelen.

Raet. Welc is treynlijcste ambacht. Ant. Een Potbacker oft leemplacker, want die wasschet altijt zijn handen, wanneer hy wat anders doen wilt.

Raet. Welck ambacht zijn de kinderen alderlichtste. Ant. Een schilder oft beeltsnijder, die vercoopen altijt haer kinderen om twee oft om dry schellingen, ende menich mensche en is zijn Kint niet veyl om duysent gulden.

Raet. Welc hantwerck aldermeest [*lees*: alderminst] te vergheefs arbeyt. Ant. Die schilders, want als sy eenen Engel verdoruen hebben, maken sy eenen duyuel daer af.

Raet. Diet maect die en behoeues niet die coopt, en wils niet diet ghebruyckt en wetes niet. Ant. Een doot kiste.

Raet. Wie heeft die grootste vryheit, een baertscheerder oft een maeyer die gras maeyt. Ant. die maeyer derf op zijnen stoppelen schijten dat en derf de baertscheerder niet niet [*lees*: niet en] doen.

Raet. Oft beter waer dat de molen brande oft dat vrouwen huys. Ant. Het waer beter dat vrouwen huys holpen die sacken selue daer wt.

Raet. Wie zijnder die gheweldichste inder stadt.

[A viij r]

Ant. Die baertscherders, die grijpen eenen aenden mont ende aenden baert ende dat en wilt vanden sommigen niet gheleden zijn.

Raet. Welc beste in der molen is. ant. Dat zijn de sacken die niet spreken en connen, anders brochten sy de Meulders dicwils tot schaden.

Raet. Welc die lancxste dagen int Jaer zijn. Ant. De [*lees*: Die de] cortste nachten hebben.

Raet. Eenem boom heeft xij. tacken ende elcken tac heeft vier nesten ende in elcken nest zijn seuen iongen, ende elc heeft zijnen naem bysonder. Ant. Dat iaer heeft twelf maenden, die maent heeft vier weken, die elcke heeft seuen dagen, ende elc heeft zijnen naem.

Raet. In welcken lande zijn die hoochste bergen. ant. Daer die diepste dalen zhn [*lees*: zijn].

Raet. In welcken lande men niet en eedt noch en drinct. Ant. In Elsaterlant, daer teertmen een morgen teeren, een ontbijt teeren, een vesper teeren, een auont teeren.

Raet. In welcken landen geen peerden en zijn. An. In Swauelant daer zijn al rossen.

Raet in welcke stat is een maniere als een man daer in comt dat hy gemeynlijc inde hosen seycken moet. An. Te Ceulen daer setmen cruycken inde slaepcamer die noemt men hosen, daer sy den vreemden heerlijksten wijn wt schincken.

Raet. Hoe verre ist van deen eynde vander werelt tot dander. An. eenen dach reysens, als die sonne getuychnisse geeft met haren opganc des morgens, ende onderganck des auonts.

Raet. wat inden cortsten tijt van het een lant in dander wandelt. Ant. Des menschen sinnen oft gedachten, want die zijn nv hier, ende van stonden aen op het eynde der werelt.

Raet. Welck dat beste aen eenen mensch is. Ant.

Die huyt die hout eenen schalc aen malcanderen.

Raet. Het is drooch en nat, ionc *ende* out, schoon *ende* hatelijc gestelt, twintich hoornen staen *hem* wel, in dien te recht gemaect is zijn vlees *ende* vel. ant. Die mensche is van buyten drooch van binnen nat, inder ieucht schoon inde ouderdom hatelijc, die xx. hoornen dat zijn de nagelen die aen smenschen handen *ende* voeten zijn. Raet. welc de vrolijcste vrouwen zijn. An. Die kinderen suygen, want sy singen dicwils als ander lieden slapen, want men gemeynelijc spreekt, die een suygende kint heeft die heeft een singende vrouwe.

Raet. Wat is een boerinne alder ghelijckste. Ant. Een dorp vrouwe.

Raet. Welc zijn de geluckichste *ende* ongeluckichste menschen. Ant. Adams kinderen.

Raet. Welc *sondich* mensche gestoruen en niet verrot en sy. Ant. De huysvrouwe Loths die wert in eenen soutsteen verandert.

Raet. Wie isser gestoruen *ende* niet geboren. Ant. Adam *ende* Eua.

Raet. Wie wasser geboren eer dan zijn Vader *ende* Moeder ant. Adams kinderen.

Raet. Welc mensche heeft t'gheheel vierendel der werelt gedoot. Ant. Caym, hy versloech zijnen broeder Abel, daer van en leefde niemant dan sy twee *ende* haer ouders Adam *ende* Eua. Raet. wie heefter geroepen dat de gantsche werelt hoorde. An. Den Ezel in de arcken Noe.

Raet. oft den baert eer is gheweest oft de man. antwoordt. Den baert is eerst geweest, want de geyten *ende* ander dieren zijn voor de menschen geschapen geweest.

Raet. Welcke vrouwen den mans profijtelijcste sijn *ende* behulpelijcsten. ant. Die rijcke die terstont steruen.

Raet. Het is heden ende nimmermeer. Antw. Een maecht die haren maechdom verliest, en vercrijchten daer na nimmermeer weder.

Raet Het is hubs en wel gedaen, *ende* spijst die gansche Christenheyt, *ende* wort gebraden noch gesoden, nochtans wort van hem alle spijs geboden. Ant. Die borsten van eender vrouwen die suygen haer kinderen.

Raet. Wie heeft daer op zijn moeder hout gehouwen Ant. Adam op dat aertrijc, daer hy wt gemaect is.

Raet. Alle gemeyn, *ionc*, out, groot, *ende* cleyn, het hadde een man dry sonen by eender vrouwen, die eerste *ende* leste sonen die waren getrout, *ende* die middelste niet, nv is die vrage hoe dat is geschiet. Ant. Die eerste sone hadde hy by eender vrouwen die niet getrout en was, daer nae heeft hy een andere getrout, daer na heeft hy noch eenen sone gehat, by die eerste welcke zijne getroude vrouwe niet en was, *ende* na dese afljuichyt van zijn getroude huysvrouwe, heeft hy den derden sone ooc by die eerste gehadt, *ende* die selue huysvrouwen ooc getrout, daer worde den eersten *ende* lesten sone getrout, maer den middelsten die hy als een getrout man, te weten eerwile huysvrouwe noch leefde hadde, die en heeft niet mogen ghetrout zijn.

Raet. Twee vaders ende twee sonen vingen dry hasen coen, een yegelijc hadder een, *ende* daer en gebracker gheen.

Ant. Het was een vader, *ende* een soon, *ende* die selue had ooc eenen soon dat waren dry persoonen, maer twee vaders *ende* twee sonen hadden een yegelijc een hase.

Raet. Het wort van elcken begeert, *ende* wilt *ende* is nochtans so seer onweert, als men om eenen penninc coopen mocht, niemant dat selue te doene is bedocht.

Ant. Den ouderdom een yghelijck begeert, nochtans is lief ghetaliger de ieucht.

Raet. Wat ghy aen eenen mensche begeeren meucht v te geuen dat hy nimmermeer daer na doen en can. Ant. Een maecht te houwelijc begeeren, die selue en mach v nv maer eens ghebeuren.

Raet. Het was een vroom eerlijc man die badt eenen boosen snooden man en [*lees: een*] gifte die was beter dan hemel ende aerde, ende hy gafse hem. Ant. Joseph bat Pilatum om Christum doen hy aenden Cruyce hinc.

Raet. Het en wert noyt geboren van vrouwen lijf ende begrauen in zijns moeders lichaem, en zijn soon nam zijn oude moeder haren maechdom. Ant. Adam en is van gheen wijf maer vander aerden ghecome, daer inne hy ooc begrauen wert. Ende so nam zijnen soon Abel zijnder ouder moeder den maechdom, dats der aerden daer inne hy als die eerst gheboren mensche begrauen wert.

Raet. Wie is des mans liefste ende getrouste vrient, ende wie is zijn archste vyant. Ant. Zijn wijf, na dat sy wel oft qualijc wilt.

Raet. Wie is die man, ende wie heeft die grootste daet gedaen, twelc te voren noyt geschiet en was. An. Lamech nam een wijf twelc te voren niemant gedaen en hadde.

Raet. Welc zijn die stercke letteren. Ant. Die ende [*lees: o ende e*], Met die o houtmen Wagen ende peerden, Metter e. bintmen menschen te samen soo lange sy leuen, te weten den houwelijcken staet.

Raet. Welc is die middelste leter [*lees: letter*] inden a, b [*lees: a, b, c*], Ant. Die b.

Raet. Welc zijn die profijtelijcste ende schadelijcste letteren. Ant. M, d, c, l, x, v, i. Die zijn de menighe inde rekeninghe profijtelijcx, den anderen daer tegen schadelijc.

Raet. Het is allen eynden hupsch ende schoon sonder inden ars daer ist duyster.

Antwoort. Een letter is schoon wtwendich die letteren zijn duyster ende geuen die conste die heet ars

Raet. Daer zijn xx. personen, die moeten opbrengen xx. stuyuers te weten dry mans, xij. vrouwen *ende* twee kinderen, hoe soudy dat nv *deelen* op dattet *effen* wt quame, niet daer bouen oft daer onder. Ant. die dry mans sullen gheuen een yegelijc vier stuyuers, dats xij. stuyuers, vijfthien vrouwen een yegelijc eenen haluen stuyuer dats seuen stuyuers ende eenen haluen, twee kinderen een yegelijc een oortken, dats twintich stuyuers te samen.

Item. Daer is eenen Hofmeester, die seynt zijnen knecht ter merct om te coopen xx. Vogelen onder *den* welcken hy begeert te hebben, gansen eyntvogelen ende kiecken, *ende* hy heeft zijnen knecht gegeuen x. penningen om ter merct te *gaen*, *ende* voor een yegelijc *gans* heeft hy gegeuen dry penningen, voor yegelijc eyntvogel onder half penninc voor een yegelijc ionc kiecken eenen haluen penninc. Nv is de vrage hoe veel eynden ende hoe veel kiecken datter zijn geweest nv. Ant. Daer zijn geweest twee gansen, vijf eyntvogelen ende xiiij. ionge kiecken.

Item het zijn Ridders maechden ende voetgaengers int getal tot xx. *ende* men deelt henlieden xx. brooden, also dat elc ridder heeft twee brooden elcke maecht een half broot *ende* elcken voetganger een vierendeel van een broot. Nv is die vrage hoe veel ridders, hoe veel maechden hoe veel voetgangers datter waren. Ant. Daer waren acht ridders acht voetgangers *ende* vier maechden, die maken tsamen xx. menschen, *ende* hebben twintich brooden.

Item, Ofter yemant in eenen boomgaert quame en name daer een deel appelen, ende int wtgaen moest hy passeren door dry poorten, ende voor elcke poorte stont een vrouwe elcke vande drie vrouwen namen van hem de helft vande appelen, ende eenen appel daer toe, doen hy door de dry poorten gepasseert was so behielt hy maer eenen appel. Nv is die vrage hoe veel appelen dat hy eerst wten boomgaert met hem droech.

Ant. Tweentwintich appelen, want deerste nam hem xij. appelen, doen bleuen daer thien die tweede nam hem ses appelen doen behielt hyer noch vier, die derde nam hem dry appelen, doen behielt hy noch eenen appel, dat maeckt tweentwintich te samen.

Item. Die cloc heeft xxiiij. uren tusschen dach ende nacht dat maect C. en lvi. slagen in een weec C. ende lvij. uren met lxxij. slagen in een maent vj.C.xij. uren maect vier duysent dry hondert slaghen.

Raet. Van waer comt de wint. Ant. Die winden comen wter zee, die alle die werelt beuangen heeft.

Raet. Welc is die lieflijcste stede die in der werelt is. ant. Daer des menschen herte rust, ende daer zijn begeerte meest is, want alwaer een mensche in die schoonste stede vander werelt ende hadde al watmen behoefde ende begeerde hy elders te zijn, so dunct hem die schoonste en die lieflijcste stede niet te zijn, om dat hy lieuer waer daer hy begeert ende zijn herte rust.

Raet. Salt altoos orloge zijn in deser werelt. Ant. Het sal oorloge oft tweedracht zijn soo lange als die werelt staet want waer al de werelt vereenicht ende in rusten, soo en waert geen werelt, maer een Paradijs.

Raet. Wat volc ist dat men niet ontberen en mach in deser werelt. Ant. [voeg toe: Vier] manieren van volcke. De eerste zijn die dat volc leeren, dat gelooue ende thien geboden Gods

Die ander zijn die arbeyden *ende* winnen die vruchten daer allen tvolc by leuen moet *ende* desen cannen niet ontbeeren.

Die derde zijn die Princen *ende* heeren *ende* haer gerecht, die *dat* goede volc beschermt, *ende* die quade corrigeren.

Die vierde maniere zijn die coopliden daer hem al de werelt mede geneert, metten goede, twelc sy te voeren vanden eenen lande totten anderen, *ende* sonder die hulpe van dese vier manieren *van* volcke so en mochte de werelt niet langer staen blijen.

Raet. *Van* waer comt die meeste nijt der werelt. An. Sy comt by dry saken als wt der wet, wt die wercken *ende* wt die minne der vrouwen. Het eerste als *men* een Man lachtert de wet die hy hout *ende* men hem daer af straft, dat en is *hem* niet lief om hooren en wort daerom tot nijde verweect. Het ander is om wercken, want alsser een neerstelijc werct *ende* zijn broot wel wint, die ander bij hem woonde geen neringhen en heeft so rijst daer wt haet *ende* nijt.

Tderde is minne der vrouwen, want als een man een wijf heeft vercoren met liefde in zijn herte *ende* *dan* een ander comt *ende* vercrijcht van haer zijnen wil, so wort dan deerste begrepen met grooten nijde, om dat hy hem dien ganc ondergaen heeft.

Raet. Waeromme heet de doot te wesen doot. an. Om datse so bitter is *ende* om dat Adam inden appel beet die hem Godt verboot, metten welcken wy al geheeten zijn sterffelijck oft doot.

Raet. Welck wasser eerst die siele oft het lichaem. Ant. Dat lichaem was eerst gemaect vanden vier elementen, *ende* als hy gemaect was soo blies hem onsen Heere den gheest in, dat tleuen.

Raet die gene die God geen weldaet en doen, sullen sy eenige ontschult doen.

Ant. Die gene die Godt niet en kennen, die en sal Godt weder niet kennen, *ende* die staen in grooter sorgen ten sy dat sy hen bekeeren.

Raet. Welc is dat alderbeste dat men vint op deser werelt.

Ant. Dat is de gebenedijde siele want sy is goet *ende* schoon *ende* veel clarder dan die Sonne, *ende* weerdiger dan eenich dinc dat God oyt maeckte inder werelt, want sy is vanden asem Gods.

Raet. Wat is dat leelijste *ende* onweerdichste datter is.

Ant. Die quade siele is het veruaerlijckste *ende* mochtse yemant sien hem souder af grouwelen, want het is een woonstede des duyuels.

Raet. Sullen hen die goede sielen ooc bedroeven om die tormenten der quader sielen. Ant. Alle salige sielen zijn geuoecht met alle wille inden wille Gods, *ende* en sullen metter verdoemder sielen *geen* medelijden hebben

Raet. Wat is edelheyt. Ant Edelheyt is een man die vroet is wel gemoet, ootmoedich, *ende* wel getempert in zijn woorden *ende* wercken, want wy zijn alle gecomen van Adam, hieromme is niemant edel, *dan* die edel wercken doet.

Raet. Machmen bekennen goede onder die quade sonder eenich teecken.

Ant. Die goede menschen hebben dat aensicht nader conscientien *van* binnen *ende* blijuen altoos in eenen wesen, die oogen zijn haer lieflijc, t'gelaet is simpel *ende* schamelijc, die sprake soet *ende* goedertieren. Maer die quade sijn fel int herte, altoos gram, ongestadich, die sprake *ende* wercken gheuent wt.

Raet. Wie voet die vruchten opter aerden. Ant. God voetse, *ende* heeft geordineert die vier Elementen om

die werelt te dienen *ende* de voedende aerde draechtse ende doetse voortcomen.

Raet. Waeromme maecte Godt die werelt.

Ant. God maecte de werelt om de steden weder te vervullen daer die duyelen wt geworpen werden om haer hooerdije, *ende* hy wilde metten crancken menschelijcken geslachte de selue stede weder vervullen tot sijnder glorien ende tot confusie vanden vyant.

Raet. Waerom sal God de werelt altemael destrueren. Ant. Om beters wille, want als Godt tgetal der saliger volcomen heeft, *ende* de stede vervult is daer de duuelen wt vielen om haer hooerdije so en heeft hy met deser werelt niet meer te doen.

Raet. Wat macht heeft dat firmament.

Ant. Sijn macht is so groot dat het niemant begripen en mach, het is ront en loopt altoos om, *geen* creatueren en souden hen mogen rueren en dede dat firmament aldus heeft het God geordineert tot behoef van allen menschen ende creatueren.

Raet. Van wat virtuyten zijn de planeten *ende* sterren.

Ant. Sy doen wasschen alle cruyden der werelt, *ende dat* coren, *ende* sy comen te hulpe alle der werelt, luyden, water, wint beesten, vogelen *ende* visschen *ende* alle creaturen die lichamelijc zijn.

Raet. Waerom maecte God die werelt ront. ant. Om drye saken. Het eersten om die beteeckenisse *van hem* seluen die sonder begin is, *ende* sonder eynde wesen sal. Het tweede om den lof zijnder glorien, *ende* om te behouwen alle dinc. Dat derde is om den loop vanden firmament, dat niet en cesseert van loopen inde geboden Godts, noch nemmermeer cesseren en sal also langhe als die werelt staet.

Raet. Waeromme is die Sonne heet *ende* die mane cout.

An. En waert so niet, so en mocht geen creatuere leuen tot haerder outheyt, noch die aerde en gaue geen vruchten. Want die Sonne doorden wille Gods verwermdt die aerde *ende* doet alle creatueren leuen met haerder hitten, *ende* de aerde doetse vrucht voortbrengen *ende* geduerde die hitte nacht *ende* dach dat en mocht geen creatuere verdragen sy en souden steruen. Maer des nachts so comt de Maene met haer versch ydt [*lees*: verscheydt] *ende* coutheyt, *ende* tempert die hitte vander Sonnen, die doet die vruchten wassen *ende* de creaturen leuen.

Raet. Welcke is die stoutste die by nacht wandelt oft by dage. Ant. Die by dage wandelt in sorchlijcke steden, die gaen door haer coenheynt hem te verweeren tegen haer vyanden. *Ende* die by nachte gaen die gaen met grooter vreesen, want sy duchten altoos gesien te wesen gelijc als eenen dief die wandelt by nachte, *ende* daer by seytmen die quaedt willen doen, die schouwen dat licht daerom en ist niet te prijsen dat yemant by nachte gaet.

Raet. Hoe veel consten zijnder inder werelt diemen niet ontbeeren en mach. Ant. Vier consten. Deerste is smeden, die ander timmeren, die derde verwen, die vierde naeyen die vier zijn oorboorlijck ter werelt, want sonder die selue en mochtmen niet zijn.

Raet. Welck is dat schoonste lidt dat die mensche heeft.

Ant. Dat schoonste lidt is die neuse aen des menschen lichaem alsoo die Sonne is aenden Hemel, *ende* staet midden aen het firmamendt, dat sy met haerder schoonheynt verlicht alle die werelt, also verschoont die neuse des menschen aensicht.

Raet. Hoe comt datmen den wint geuoelt *ende* niet sien en mach. ant. Die wint is gelijc eenen geest *want* die en machmen niet sien nochtans geuoelen wy wel zijn groote crachten.

Raet. wat leefter lang in aertrijck. Ant. Den arent Want met dat hy so hooge vliecht inde hitte der sonnen, *ende* inde locht die versch is, soo is hy versch *ende* geuoet met die hitte der sonnen, *ende* hy leeft daeromme langer dan eenich creatuer die men weet.

Raet. welc is die swaertste *conste* inder werelt. An. Letteren te schrijuen, *ende* is oock die subtiylste, want men comt daer door tot veel ander consten.

Raet. Wie maecte den eersten wijn naer die diluuie. Ant. Noe maeckte den eersten wijn.

Raet. Welcke luyden beroemen hen meest. An. De oude sotten die *hem* beroemen *van* al tgene dat sy in haer ionge dagen bedreuen hebben. Oock zijnder lieden, wanneer sy in een vrent lant zijn, so vertrecken sy *ende* beroemen sy hem van groote dingen *ende* rijcheden die sy hebben, *ende* wanneer sy te huys zijn en zijn sy nauwelijc eenen pot wijns gelooft. Ten derden zijnder ooc sotte rijcke lieden, want sy vertellen *somwijlen* groote dingen *ende* logenen, *ende* niemandt en derfse straffen om datse rijc zijn.

Raet. welc isser dat aldermeest doet groeyen op aertrijck. Ant. Dat water *want* tveruerscht alle dinc *ende* doet groeyen, op bergen *ende* montaengien en souder niet groeyen en dede den regen oft den dauwe.

Raet. welc is het beste dinc vander werelt. Ant. De aerde, want sy geeft ons die vruchten daer wy by leuen door den wille Godts.

Raet. Wat lieden salmen meest ontsien. Ant. *Men* sal die lieden meest ontsien die Gode niet en ontsien, want de selue zijn quaet *ende* valsch van herten.

Raet. Wie vant eerst die Musike. an. Een van Noes kinderen geheeten Japhet, ende dat was by geluydt vande loopende wateren ende metten winde die ruyscheden ende boomen, ende metten steenen die van bouen neder vielen, ende groot geluyt gauen.

Raet. Als een mensche yedt wil doen, sal hy hem daer mede haesten oft niet.

Ant. Alsmen eenich dinc doen wil daer deucht afcomen mach dat salmen doen haestelijc sonder toeuen. Maer van alle quade daden daer suldy v af wachten haestelijc te doen, want het berouwet den lieden by wijlen dat sy so haestelijcken quade wercken deden, twelc somwijlen wt gramschap geschiet daeromme bedenct v eerst wel.

Raet. Welc is dat donckerste ende bedecste dinc, Datmen inder werelt vint. An. De menschen want den quaden veynsen hem ende maken schoon ghelaet van buyten ende van binnen hebben sy groot quaet bedect. Daerom machmen wel seggen dat de mensche is tbedeckste dinck datmen inder werelt vint, want niemant en mach den gront vande menschen weten dan Godt alleene.

Raet. Waerom is die werelt gherekent als niet.

Ant. Alle dingen die niet en gebeuren [*lees*: gedueren] ende een eynde hebben zijn geheeten niet, daerom heet de wereldt niet want sy is ongeduerich ende bedriechlijc ende die hen daer op verlaten sy zijn bedroghen.

Raet. wort God ooc gram om eenich dinc dat geschien mach. An. Neen want in hem en mach geen gramschap wesen, want alle zijn wesen is blijchap ende glorie sonedr [*lees*: sonder] eynde, maer onse quade wercken castijen ons voor zijn gerechticheyt. Raet. Wie is hooger die Coninc oft gerecht. Ant. t'gerecht is veel hoogher dan de Coninck, wandt dat gherechte mach

den Coninc iugeren met rechte met reden, *ende* tgherechte is de Coninc, *ende* meer dan die Coninc, want sal die Coninc eer oft lof ontfaen, dat moet wesen by zijnen gerechte. Salich zijn de gene die gerechte vonnisse doen, *ende* dat gerechtelijc houden.

Raet. Welc is tsorchlijcste dat die mensche heeft.

Ant. Dat sien vander oogen, want dat verderft onderwijlen siel *ende* lijf, want by tgesicht der oogen wort dat herte belast van binnen *ende* daer aen besondicht haer de siele.

Raet. Hoe comt datmen tfirmament siet *ende* niet tasten en mach noch begripen. Ant. t'Firmament is gelijc der Sonnen, die daer in staet *ende* tis geestelijc, daerom en machmens niet tasten *ende* dit machmen mercken want wy sien de Sonne *ende* haer clærheyt licht ons nochtans en connen wijse niet begripen. Ooc sien wy lichamelijc vanden viere die vlamme, *ende* niemant en can begripen die materie daermen dat vier af maeckt.

Raet. Wie sal den mensche meest lief hebben zijn wijf oft zijn kinderen. ant. Men sal lief hebben zijn goede wijf naest Gode: *ende* hem seluen bouen alle dinck, *ende* meer dan eenich van zijn kinderen, want dat goede wijf en die man zijn een, alst God geordineert heeft. *Ende* God seyde tot Adam *ende* Eua dat sy soudē wesen een vleesch *ende* een gheselschap.

Raet. Sijn alle vrouwen van eender natueren. Ant. Alle vrouwen zijn van eender natueren, te weten van gesteltenisse der vrouwen maer ongelijc van complexien, desgelijcx die mannen, maer deen is schoonder dan dander.

Raet. Een mensche die stom en doof geboren is wat verstandenisse heeft hy in hem seluen. Ant. Hy verstaet in zijn herte de tonge van Adam zijnen eersten vader

die was zijn tonge Hebreuwsch, *ende* by rechte moet hy trecken ten Hebreuschen, ghelijck oft hy name de vrucht van eenen boom *ende* daer op plantende een ander greyn, *ende* dat daer af wies eenen boom die soude sulcke vrucht dragen van alsulcken smaecke, als die boom daer dat greyn af gecomen was, *ende* soo voort vanden eenen totten anderen, aldus zijn wy allegader van eender natueren, maer van menigerhande sprake.

Raet. Sijn die lieden alleleens.

Ant. Jae sy van geboorten *ende* van steruen in deser werelt, maer niet van leden van zeden van rijcheyt noch van gepeysen, want daer zijn lieden inder werelt die min leden hebben dan wy doen, *ende* ooc andere scheppenisse. Ooc rijcker dan dander aldus so en zijnse niet alleleens, maer inde geboorte *ende* inde doot zijnse alleleens.

Raet. Salmen altoos de menschen groeten.

Ant. Men en salse altoos niet groeten, want als ghy zijt in v herberge, onder v geselschap, soo en suldyse maer twee weruen des daechs groeten, *ende* dat sal wesen des morgens *ende* des auondts *ende* als men meer doet dat is buyten reden, *ende* moeyelijc den genen die antwoorden moeten. *Ende* comt v uwen vrient tegen op den wech so suldy hem eens groeten, *ende* dat na de tijden vanden dage oft vander nacht. *Ende* die eerst groet den anderen die heeft de meeste eere.

Raet. Van waer comt de oogen dat sy tranen. Ant. Dat comt wt morwheden van herten, *ende* van reynicheyt van moede, want het morw herte als hem yet ouercomt dat hem contrarie is so beweget hem dat hy droeue wort *ende* worpt op van zijnder morwheyt. *Ende* dan ontfangen de oogen dat water *ende* worpent opwaert van pijnen *ende* van droefheyt, want dander [*lees*: vander]

tranen, die wter herten geworpen zijn inde oog~~en~~, so coelt *dat* herte seer vander hitten, *ende* van grooter pijnen. Ende die haer oog~~en~~ niet tranen en mogen, dat comt wt grooter felheyt van herten, ic spreke hier alleene van goeder hande menschen ende niet vanden genen die haer oog~~en~~ gewent hebben tot tranen, *wanneer* sy willen.

Raet. Waerom ist int schoon claer weder cout. Ant. Als dat weder claer *ende* schoon is, soo is de locht suyuer, *ende* die coude valt wt der locht daert seer cout is. *Ende* alst suer weder is so en can de coude wter locht niet comen ter aerden, maer sy trect opwaert, ende wort heet vander hitten vanden hemel, diese verwermt metten ommeloop.

Raet. Van waer comt den haghel. Ant. Vanden water, ende van groote couden die inde locht is, want so de wolcken hooger climmen *ende* doncker zijn, soot daer meer in vriest.

Raet. Van waer comt den donder ende blixem. An. Den donder ende blixem die comt wt der locht, met grooten gedruysch *van* winde, also sy hem aldus onderstaen, so maken sy een groot geluyt metter vergaderinge, *ende* dat is donder *ende* van dien vreesschelijcken ghemoet der winden, so comter een vier, *ende* dat brant hem in aertrijcke *ende* by crachte van den winden, die vergaderen alsomen siet by gelijckenisse dat men met crachte ouerslaet wt eenen couden steen, ende den slach moet wesen voor dat vier, also is den donder slach voor den blixem.

Raet. Waer by comet dat het water tot sommige steden wter aerden heet is.

Antw. Dat water dat also heet wt der aerden comdt, dat is by den loop diet heeft wt der aerden door dat solpher, *ende* vander hitten vanden solpher,

so wort dat water heet, ende dat machmen mercken byden roock.

Raet. Welc is die gesontste stede vander werelt.

Ant. Dat is het lant daer hem die mensche in generen *ende* gewachten can van ongantscher spijsen *ende* na den aert vanden lande slapen ende waken, orboren de hitte ende coude.

Raet. Waerom en machmen de siel niet sien. Ant. Die siele is eenen geest *ende* is soo subtylen dinc datmense niet sien en mach. De Engelen die neder comen vanden hemel zijn geesten *ende* anders niet, ende *men* en mochtse niet sien ten sy datse nemen een lichaem vander locht, want gheen aertsche lichaem en mach geen geest sien, de geesten nemen aen een lichaem van eenich dinc, weder de gheest goet sy oft quaet.

Raet hoe comt dat die wt den westen vroeder zijn dan ander lieden.

Ant. Die wt den westen en hebben alsoo grooten hitte niet der sonnen als wt den oosten als die Sonne opgaet inden oosten so is sy herde het [*lees*: heet] eyde [*lees*: ende] drooge. Ende die gene die daer zijn al ist middage, so is die sonne gemeyn *ende* gelijc in al de werelt, also verre alst tijt *ende* reden is, *ende* in genaken des auonts, so neemtse haren keer ten Westen, *ende* en is niet soo heet als sy was, *ende* en hebben daer geen hitten so dat haer herssenen daer geen noot af en hebben vander hitten *ende* om deser reden zijn die van int westen vroeder dan die vant Oosten.

Raet. Welcke is den schoonsten voghele van aertrijck.

Antwoort. Die haen is den schoonsten voghel, want hy heeft veel deuchden, twelc andere vogelen niet en hebben.

Het eerste dat *den* haen gecroont is. Het ander dat hy

sporen heeft. Tderde dat hem Godt gegheuen heeft t'verstant vanden uren, vanden *dage ende vander nacht*

Raet. waerom is onder allen creatueren alleen des menschen aensichte dat den Hemel geordineert. Ant. Dat hy bewijst met zijn opgerec[h]ten aensicht dat hy Godt kennen sal ende dancken.

Raet waerom heeft die nature hayr opt hooft verleent. Ant. Dat hayr is een vercieringe des hoofts ende wast van die vochticheyt der herssenen.

Raet. Waerom hebben die menschen langer hayr dan die beesten. Ant. Die menschen onder allen creaturen heeft die grootste herssenen, *ende* daer veel vochticheyt ende dampinge wt gaet.

Raet. Waerom hebben die vrouwen langer hayr dan die mans. Ant. Die vrouwen zijn van vochtiger naturen dan die mans, *ende* hebben meer vochticheydt inder herssenen.

Raet. Waerom hebben sommige menschen hert hayr ende die sommige weeck. Ant. Dat hayr *ende* de huyt zijn alleleens, wanneer die huyt hert is so is ooc dat hayr hert, ende is die huyt weec so is oock dat hayr weeck oft sacht.

Welcke menschen hert hayr hebben, die hebben meer van dat Element des viers, *ende* die meest hebben vant element des waters die hebben een saechte huyt en hayr.

Raet. Waerom worden die woluen grijs.

Ant. Die woluen zijn seer gierige beesten, wandt hy eet wel so veel op eenen dach dat hijs drye dagen genoeg heeft *ende* dat eten blijft onuerdouwelijck inder magen, *ende* vervult haer, daerom worden de hayren grau.

Raet. waerom is dat hooft van alle creaturen hart Ant. Daerom dat de herssenen beschermt soudē zijn.

Raet. Waerom doet dicwil den mensche dat hooft wee. Ant. Somwijlen climmen op die natte dam-

pen, oft den rooc wt der maghen in dat hooft ende soo wort dat hooft ende dat gesichte gequelt vanden onuerdouwelijcken cost *ende* die menschen die van geender goeder natueren en zijn die worden daer af qualijc hoorende, ende ooc ander siecten crijgen sy daer af.

Raet. Waerom hebben die kinderen in haer ieucht groote oogen, ende inden ouderdom worden sy cleyn

Ant. Dat gheschiet door die groote vochticheyt der herssenen, *ende* daer van zijn die kinderen haers hoofts onmachtich daer van slapen sy ooc veel.

Raet. Waerom tranen die oogen wanneermen hertelijc drinct oft lacht. Antwoort Wanneer die Mensche drinct, so loopt die locht opwaert in die oogen.

Raet. Waerdoor comt dat die veel weenen weynich pissen.

Ant. Die tranen en die vrijne zijn van *eender* natueren, daer mogen wy exempel aen nemen, want sy zijn beyde bitter ende ghesouten.

Raet. Waerom riecken die menschen alderminst onder allen dieren. Ant. Die menschen hebben de vochtichste herssenen ende ooc de grootste die selue vochticheyt belet de deucht des rieckens maer ander dieren die minder herssenen hebben die zijn ooc drooger, als die Ghijer oft Kieckendief, die riet wel ouer thien stucken lants een aes, ende noch meer ander vogelen.

Raet. Waerom niesen die menschen. Ant. Het is een deucht ende heet een dryuer in der naturen, die begeert de herssenen te purgeren met het niesen, gelijc als die longer wort gepurgeert met het hoesten. Die lieden die daer seer niesen, die hebben stercke herssenen, ende die niet en mogen niesen, ende dat hooft wee doet dat is een teecken dat sy niet lange leuen en sullen.

Raet. Waerom is dat een toecomende teecken van regen, wanneer den ezel zijn ooren rect [*lees*: recht]. Ant. Die ezel heeft dat element der aerden aldermeest, twelc ons be-

teecken zijn traecheyt. Ende wanneer hy die lucht geuoelt, dats den regen, soo recht hy zijn ooren.

Raet. Waerom heeft de mont lippen. ant. Om dat die lippen die tanden bedecken soudē *ende* bewaren, oft daeromme, ouermits dat de tanden van natueren cout zijn so mochten sy vande buyten lucht eenich letsel krijghen.

Raet. Waerom zijn die lippen licht ende gerasch. Ant. Om des spræcx wille, wantmen anders sommige letteren niet en soude mogen wtspreken als b, f, m, sonder lippen.

Raet. Waerom heeft die mensche den mont. Ant. Om dryderley saken, ten eersten, want die mont is een deure der magen, ten anderen, want metten mont nuttichtmen dat eten, ten derden wort die groue lucht gesuyuert en mach des te beter aftrecken dat hy t'herte vercout.

Raet. Waerom hebben die mans meer tanden dan die vrouwen. Ant. Die mans hebben gemeynlic xxxij. tanden, *ende* die vrouwen xxvij [*lees: xxviiij*]. Daerom want die mans des bloets *ende* natuerlijcker hitten meer hebben dan die vrouwen.

Raet. Waerom zijn die voortanden scherp *ende* die achterste plom *ende* plat. Ant. Die voortanden moeten den cost ontstucken bijten *ende* deylen, daerom zijnse scherper, maer die achterste sullen den cost knouwen, *ende* daerom zijn sy breeder *ende* die voortanden wassen eer, dan die achterste, wantmense meer behoeft.

Raet. Waerom worden sommige dieren geboren met tanden, *ende* die mensche niet. Ant. Die natuere heeft alle dinc na den besten geschickt, want die lammeren behoeuen terstont tanden wanneer sy geworpen zijn, maer de menschen behouense terstont niet.

Raet. Waerom en hebben de vogelen geen speescl. Ant. Sy hebben een cleyn lange *ende* drooge daerom

moghen sy langhe sonder drincken zijn.

Raet. Waerom hebben sommige menschen eenen stinckenden asem. Ant. Door boose vochticheydt ende dampinge die sy inde maghe hebben, ende eensdeels door vercuylinghe [*lees*: vervuylinghe] der longheren.

Raet. Waerom hebben die Vrouwen claerder stemmen dan die mans. Ant. Die vrouwen zijn couder dan die mans, ende alle leden en zijn niet so groot aen de vrouwen als aen de mans.

Raet. Waerom en hebben die visschen geen stemme. Ant. Die visschen en hebben geen longer noch herte, want die de stemme brengt niet in die longen en trect *ende* wederomme wtgedruct als eenen blaesbalck daerom en hebben die visschen geen stemme.

Raet. Waerom en hebben die sommige dieren geen hals als die visschen. Ant. Die seker en hebben ooc gheen herte, want dat herte moet een wijde ende een hoochde hebben, daer door die warmte van der herten gaet.

Raet. Waerom hebben sommige dieren corte halsen. Ant. Alle vogelen die cromme becken hebben die hebben corte halsen, als die sperwer, valc hauic. Die Vogelen die slechte becken hebben die hebben lange cragen. Ende alle dieren die lange beenen hebben lange halsen ende alle dieren die corte beenen hebben corte halsen.

Raet. Waerom hebben sommige dieren langhe craghen. Ant. Die natuere heeft hen daeromme ghegeuen, dat sy haer nootdruft wt de diepte des waters soudē halen, ghelijc als oyeuaers, reygērs ende ander dinghen.

Raet. Waerom maken sommige luyden haer armen bloot in haer siecten. Ant. Den seluen genaect die doot, ende het is een teecken des doots, als Ipocratus seyt.

Raet. Waerom gemeynlijk worden die armen cleyn *ende* dunne van sommige siecten als van watersucht *ende* andere. Ant. Alle de leden hebben medelijden met het hooft *ende* met der herten, daer af worden die armen cleyn.

Raet. Waerom is die rechte hant wermer grooter *ende* lichter, dan den slinckeren arm. Ant. Hoe wel dat herte inder slincker zijden staet, daer af alle wermte *ontspringt* als van een fonteyn, nochtans vloeyt die wermte meer inder rechter zijden dan inder slincker, daeromme zijn de armen *ende* handen grooter.

Raet. Waerom zijn sommige lieden so rasch met der slincker hant als met der rechter. Ant. Daerom dat de selue veel wermten hebben in beyde zijden, *ende* de selue zijn van goeder natueren.

Raet. Waer af comen die nagelen. Ant. Vanden *domp* die vander herten gaet inde wterste deelen der vingeren *ende* den seluen *domp* oft roock wort drooch vande buytenste licht [*lees*: lucht] *ende* verkeerem also in hoornen.

Raet. Waeromme worden de lieden die naghelen swert *ende* bleeck. Ant. Daerom dat die warmte des herten verteert, die het schijnsel des lichaems brengt.

Raet. Waerom comender ysermalen op den nagelen

Ant. Dat geschiet aldermeest in ionghe lieden *ende* kinderen *ende* van vochten *ende* van couden cost.

Raet. Waerom is de borst int middel hol. Ant. Die borst is eenen gront *ende* eenen stoel, daer in dat leuen is, als dat herte *ende* die longer, daerom is sy hol dat sy t'herte bewaert voor t'stooten, want dat herte niet lijden en mach.

Raet. Waerom hebben die koeyen meer melcx dan ander dieren oft beesten. Ant. Om die ouervloedighe nootdruft wille, die sy na heur nemen, wantse seer gierich zijn int eten.

Raet. Waerom is dmelck onghesont. Ant. D'melc rondt dickwils inder magen, so wort sy fenijnt, ende maect den mensche een rieckende asem.

Raet. Waerom is dmelc thooft ongesont. Ant. Melc van die natuerlijcke warmte verwandelt haer in eenen quaden damp, die drooge is als dat aertrijc, daer door gecrijcht dat hoeft groote pijn.

Raet. Waerom ist den mensche schadelijc op den rugghe te liggen.

Ant. Het brengt den mensche menigerley crancheit.

Raet Waerom hebben die menschen eenen rugge. Ant. Inden rugghe zijn die aderen, ende dat merch, die een beweginge ende een cracht zijn des ganschen lichaems ende vanden rugge worden ooc bewaert die binnenste leden des ganschen lichaems, als die mage, die leuer: Ooc is den rugghe eenen vasten gront van alle t'gebeente dat daer in gheplant is.

Raet. Waerom is dat herten midden inden creaturen. Antwoort. Daerom dat het herte allen leden dat leuen in vloeyt.

Raet. Waeromme leyt dat hert den menschen alleene inder slincker zijden. Antw. Daeromme dat die coutheit der milten vande warmte der herten gewarmt wort.

Raet. Waerom verblijft hem dat herte ten eersten. Ant. Dat herte is eenen oorspronc van alle leden, ende sonder dat herte en mogen die ander leden niet leuen.

Raet. Waerom is dat herte een begin des leuens. An. Daerom dat int herte wassen die dampingen ende den gheest des leuens, ende oock dat bloet des herten dat eenen vasten gront is des leuens.

Raet. Van waer verdouwet die mage die spijs. An. Vander grooter wermt en die vander herten ende den Leuer gaet inde maghe, ende deelt die soeticheit des

etens in dat bloet, ende dat grof inde dermen.

Raet. Waerom lijden wy somtijts coude na den eten.
Antwoort. Daerom dat die warmte van allen leden gaet totter magen, om dattet het eten verdouwen soude daer door blijven die wterste leden cout.

Raet. Waer van comt den dorst. Antwoort. Wanneer die mont vander maghe van ouervloedighe hitten wtghedroocht is, soo wort den mensche dorstich.

Raet. Waer van comt den honger. Antwoort. Daer zijn aderkens inde mage, die staen altijt, ende wercken die hongher met begheerten.

Raet. Waerom zijn alle die leden siec, wanneer die maghe niet ghesont en is.

Ant. Die mage is geschickt totter herten, ende tot de leuer ende daeromme, wanneer de verdouwinge der magen beledt wort, d'eerste is, soo worden ooc alle die leden gehindert.

Raet. Waerom en sal die mensche niet seer heeten cost eten als gingbaer, peper, loock.

Ant. Dat seer heet eten maect ouertollich bloet daervan de mensche mochte Lazarus worden.

Raet. Waerom is seer coude cost schadelijc als salaet, etc.
Antwoort. Dat selue te eten doot die natuere.

Raet. Waerom is seer ghesoute spijs schadelijck, als harinc. Ant. Dat sout verbrandet die natuere, ende doet den menschen seer drincken dat brengt ongesondicheyt in.

Raet. Waerom versterckt den slaep die maghe. Ant. Wanneer die mensch waect, so wort die warmte verteert met den anderen leden maer inden slaep so treect die warmte ter maghen, ende ter herten, daer af een goede verdouwinghe comt.

Raet. Waerom heeft die natuere die neusgaten gegheuen.
Antoort [*lees*: Antwoort]. Om dryerley oorsaken wille. Het

eerste. Wanneer wy den mont toedoen, so trecken wy die coude locht tot der wermer herten *dat* wijt vercoelen Het andere wanneer den aseme wt den monde rieckt *van* die quade vochticheyt die daer verstoppt leyt inder maghen, so gaet den asem door de neusgaten, so droech hy daer mede dat hy so seer rieckt. Dat derde datmen wt die neusgaten die vuylicheyt werpt.

Raet. Welck is dat schoonste sterckste ende hulpsamichste beest. Ant. Dat peert, want metten peert bout men dat lant, *ende* alle die werelt mede, ende het mach wel gaen geladen ende houwen zijnen pas.

Raet. Welck zijn die verstandichste beesten. Ant. Een Simme.

Raet. Wat ambachtslieden aldermeest te *vergeeft* wercken. Antwoort. Die cleermaker, tescmaker borduerwercker, *ende* nayster, want die steken veel *gaten*, *ende* vullense met garen weder toe, also dat ghy des auons niet veel gaten sien en sult, die sy dien dach ghesteken hebben.

Raet. Het is [*voeg toe*: een huys] inder aerden besloten dat tegen ons opstaet, dat huys geeft ons geluyt, maer die weert vanden huyse swijgt al stille ende loopen beyde t'samen thuyswaert. Antwoort. Dat huys welc inder aerden is is dat water oft die zee die tegen ons opstaet, ende geluyt gheeft, die swijgende weert is die visch die *ineen* zijn huys loopt.

Raet. Ick schoone dochter der wildernissen worde haestelijc ghedraghen met veel ghesins, ick loop veel weechs nochtans en laet gheen voetstappen achter. Antwoort dat is eenen boom oft mast int schip die met veel touwen vast ghemaect is, ende wort haestelijck gedragen van dat schip, dattet geen licteecken of voetstappen achter en laet.

Raet. Hoe soudy een water badt op eenen berch dragen in Vischkoruēn [*lees*: Vischkoruen], dat de selue te warmen met den besten en costelijcksten houte, den bader eenen visch te schencken wt allen materien, den seluen te zieden met den langhsten ende smalsten houte, hem den visch voor te dragen in een schotel gemaect van alderley bloemen, daer hy broot soude cruymen, desghelijcken wijn sonder vat, kroes oft schale, die knecht die den bader dienende is een man van allen spraken.

Antwoort dat water badt is sneeu oft ijs, dat hout is van wijndruyuen die visch is wt der zee, dat langste ende smalste hout is valuwe, die schotel is was, dat broot is die hostie oft mis broot, die wijn zijn druyuen die knecht een stomme, die is van allen spraken, want hy en hadde gheen.

Raet. Wat is een te enge twee gerechtich, ende dry te wijdt. Antwoort. Dat is een mensche die groote becominge heeft in zijn herte daer in hy goeden raet hebben moet, ende soo is hem van noode een ghetrou goet vrient, die mach hem behulpelijc zijn ende t'selue verswijghen, maer indien tot den derden comt, blijft het selden by den derden alleen.

Raet. Het schanc een Clooster ioncfrou eenen edelen man eenen hont. Maer als die edelman haestelijc ende heymelijc wech moeste ende des honts name te vragen vergheten hadde, schickte hy zijnen knecht wederomme int klooster die name te weten aldaer hy dry ioncvrouwen byden anderen vant, soo sprac hy: Ick vrage v alle drye, ick en weet niet welck het sy, die my mach segghen hoe heet dat sy weet wel wat. Die twee verwonderden hun der vremder vraghen des ghelijck so dede ooc haer die recht schuldige ende sprac: Ic wil de gheck antwoorden, een sotte vrage en behoort gheen wijse antwoorde, ende sprac tot den voorgenoemden

knecht, v is als my alsoo heet dat, ghy weet wel wat dat segt, dien ghy weet wel wien. Nv is de vrage hoe die hont ghenaeemt was. Antwoort ancx, want het was in beyder der goeder ioncfrouwen ende inden geselle ancx.

Raet. Het schickte eenen Ridder ouer rij, der alder liefste vrouwen zijn, goeden wijn sonder vat oft gelas, raet waar in den wijn was. Ant. Hy schickte haer een druyue daer sy den wijn in hadde.

Raet. Oft een schoon ioncvrouwe stont, ende niet om oft aen en hadde, dan een bloot hemde, en dat sy op haren rugge ooc niet met allen by haer en hadde van cleynodien oft iuweelen, hoe soude ghy van haren lichaem nemen vier loot swaer, dat niet schandelijc of oneerlijc, maer eerlijc sonder eenige schandt oft smadenisse waer. Antwoort. Hy soude haer rechter ader doen laten, ende so veel bloets van haer nemen.

Raet. Hoe mochten twintich ioncvrouwen van eenen appel gheeert worden dat nochtans den appel geheel soude blijuen Ant. Den appel is [*lees: in*] een canne vol wijns gedaen, den ioncvrouwen daer van geschoncken te drincken.

Raet. Stonden daer so veel vrouwen fijn, alsser droppelen inden rij, waer v op gestelt een boet den seluen ouer te voeren droochsvoedts, sonder brugghe schip, sledde, karre oft wagen, ic prijse v vry condy my dat seggen hoe dat ghijt soude beginnen. Ant. Geeft haerder yghelijc eenen droppel op die tongen, so en blijfter geen water meer daer in.

Item drye vrouwen waren verwandelt in bloemen ghelijc alsser op den velde staen, nochtans so mochte een vanden dryen des nachts zijn in haer huys. Sy sprac op eenen tijt tot haren man, als den dach nakende was ende sy wederomme tot haer gespelen opt veldt gaen

soude, *ende* moeste een bloeme worden. Indien dat ghy heden voormiddach comet, ende my afbreeet, soo sal ick verlost worden, ende ick sal voortaan by v blijen alst ooc gheschiede. Nv is die vrage hoe die man haer gekent heeft, so die bloemen heel gheluck [*lees*: ghelijck] ende sonder onderscheyt waren. Antwoort. Ouermits dat sy dien nacht in haer huys *ende* niet op het velt en was, soo en viel den dau niet op haer als op de ander twee, daer door de man haer kende.

Raet. Oft v hertelijc lief sate druckelijc geuanghen als die arme dwase in eenen toren van gelasen, sonder doren oft vensteren, ende ghy en mocht het gelas niet breken, maer ghy mocht v lief wel spreken doort gelas ende saecht door sulcker noodt wt ghebreke van water dat sy den doot soude moeten steruen terstondt op der stede, hoe suldy oft ghy geen water connen geuen, ende dat sy v beminde bouen alle die leuen.

Ant. Als ghijse in noode saecht, soo suldy vander schoonder maecht begheeren te scheyden, ende dat druckich woort soude haer doen weenen terstondt, want haer [*lees*: dijn] woort luydende om haer vercleenen sout gy haer door die oogen water verleenen, nochtans en soude gheen water brengen van v seluen.

Raet. Oft so waer dat liefde hadde verloren haren name, segt my wat name soudy haer gheuen na gherechtiche reden.

Antwoort. Ick soudese heeten ghenoechelijcke sotheyt, want al zijnder veel genuchten in der liefden daer zijn ymmers soo veel genuchten [*lees*: sotheden] in gemengt, als snachts loopen iancken achter straten, den rinc vander deure te cussen daer die liefste woont, etc

Raet. Wat dinck isser meest van noode te hebben die in die liefde zijn. Ant. Schoon spreken met minnelijcke woorden.

Raet. Hoe sal een vrouwe weten als haer yemandt

aen spreek van liefden, oft het is wt geueynstheyt oft wt goeder ghestadiger heylen [*lees*: herten]. Antw. Die met ghoeder herten mint ende spreek, die verandert zijn verwe ende meynt dat, ende die anders doet die comt wt gheueynstheyt.

Raet In wat maent zijn die amoureuksens alder siecste van liefde. Ant. Als men die bloemkens pluct inde Meymaent, want dan ist den ghenuechelijcsten tijdt des jaers.

Raet Wat dinck isser meest onder de ghelieuekens gheuseert, ende dat minste profijt doet. Antwoort Ydele woorden die geen reden by en brengen noch accoorde van liefden.

Raet. Hoe sullen hen die mans hebben die eerst comen in die vreuchde der liefden Ant. By heusschelijc veruolgen, ootmoedich bidden, vriendelijc spreken, ende houden alle dinc secreet.

Raet. Wie zijn der lieuekens der meest vyanden Ant. Quade nijders tongen.

Raet. Is hy in meerder pijnen die liefde heeft, ende en derde zijn lief niet openbaren, oft dat hy die liefde heeft, ende en canse niet verweruen. Ant. Die gene die liefde heeft sonder openbaren, want die leeft in twijfel ende in sorgen, maer die niet verwerft die mach *ten* lesten zijn hert bedwinghen ende laten varen, als hy siet dat het anders niet zijn en mach.

Raet. Drye vrouwen van eenen ouderdom, hebben v gelijc lief, die een is rijc die ander wijs, die derde schoon, welc vande dryen soudy kiezen voor v lief. Ant. Die wijs is want wijsheyt is beter dan rijcdom [*voeg toe*: en] schoonheyt, want daer wijsheyt is daer comt gemeenlijcken rijcdom ende andere schoonhede, maer lacen nv wort rijcdom vercoren, daerom valt dat eynde quaet.

Raet. Oft v lief belooft hadde drymael te cussen,

haddy lieuer dry cussen op een tijt oft elc cusken op verscheyden tijt. Ant. Elck cusken op verscheyden tijt.

Maer my dunckt beter op eenen tijt, ende dan voort meer in haer gratie staen, want heeftse hem lief sy en wilt hem niet onseggen, van een cusken oft twee soo verre alsse is bequame tijde ende plaetse.

Raet. Twee mannen beminnen een vrouwe *ende* sy dencken een yegelijc die naeste te zijn ende [*voeg toe*: sy] neemt van den eenen een cransken van Roosen ende geeft den anderen een cransken van violetten welc van tweeken meyndy dat meest in haer gratie staet. Ant. Die gene daer sy dat cransken af neemt, want dat houtse in gedenckenisse, dat ander cransken is wech *ende* wt den oogen, ende dat wort haestelijcken vergeten.

Raet. Hoe soudy weten oft daer een wortelken van liefden, in t'herte ware. Ant. Als v, v lief comt int gemoete, ende root wort int aensicht.

Raet. haddy lieuer dat v fortuna beminde *ende* v lief niet, oft dat v, v lief beminde ende fortuna niet.

Ant. Dat my fortuna beminde, *want* al waert dat my mijn lief hatede, fortuna mocht haer sinnen keeren, *dat* sy my soude beminnen, want dat my fortune hatede die liefde van mijnen lieue soude haest vergaen, door de cracht van fortuynen.

Raet. Daer zijn dry vrouwen, ghelijck wijs, gelijck out, ende gelijc schoon, die een hadde noyt liefde de ander bemint, ende en is niet bemint, die derde bemint ende en is niet bemint [*lees*: is bemint] wie van desen dryen soude ghy meynen quaetst om verwinnen. An. Sy die een lief heeft, is anders haer liefde wt goeder herten getrou ende gestadich.

Raet. Wat dinck ist dat die lieuekens gheerne doen ende qualijck ghedoen connen Antwoort. Dickwils zijn lief spreken.

Raet. Oft ghy eenen man wist die v lief begeerde te beminnen also wel als ghy, haddy lieuer dat ghy beyde daer aen geraken sout ende vercrijgen, oft dat ghy beyde sout missen ende [voeg toe: niet] vercrijghen.

Ant. Ick hadde lieuer te missen, wandt anders en ware mijn lief niet goet noch getrouwe, maer geheel ongetrou ende gheueynst.

Raet. Blijft liefde langer in een vrouwe oft in eenen man.

Antwoort. In een vrouwe want sy nietd so veel en besoect op ander plaetsen als die mannen doen. Ende ooc die schamelheyt der Vrouwen doetse volstandiger blijuen.

Raet. Lettet die liefde meer den mans oft den vrouwe.

Antwoort. Der vrouwen, want sy en mach haer herte niet so wel openbaren als eenen man.

Raet. Waer van comen de suchten die de lieuerkens doen ende dicwils hebben.

Antwoort. Van soete amoureuse ghepeysen.

Raet. Waer van begheeren de mans daer de vrouwen minnebrieuen tot hen schrijuen met haer eygen hant.

Ant. Want hy van hem seluen vermetet in haer gratie te staen, als sy tot hem schrijft t'secreet haerder herten oft anders die beminder en soude niet weten ten ware dat zijt dede. Nochtans mocht sy wel een dinc schrijuen ende een ander peynsen.

Raet. Oft een vrouwe twee mans lief hadde, ende sy beyde voor haer stonden op eenen tijt ende ghy hat eenen appel in v hant, hoe soudy desen appel henlieden geuen dat deen op dander niet ialours en worde.

Ant. Ick soude segghen, goede mannen ick gheue v tween desen appel, ter eeren van hem dien ic meest

bemint [*custode*: beminne], soo en weet gheen van beyden wien ic meyne.

Raet. Waert beter dat v lief stout in liefden waere ende niet schamel, oft datse schamel in liefde ware *ende* niet stout. Ant. Datse schamel is, *want* liefde die stout is en mach niet langher ghedueren.

Raet. Wat is dminste dinck der minnen, die meest den minnaer sterct van binnen. Antwoort. Een vriendelijck aensien.

Raet. Wat doet *den* minnaer langste zijn in minnen segt my de waarheyt fijn. Ant. Heuscheyt.

Raet. Waer mede is die minnaer versekert best *van* toorne zijns liefkens, segt my des. Antwoort, Helen.

Raet welck is t'geschut dat die minnaer schiet, berecht my des ende en lates niet. Antwoort. Een vriendelijck op sien.

Raet. Wat dinc ist dat de minnaer meest verblijt, berecht my *dat* met rechter vlijt. Ant. Loon *van* minne.

Raet. Welc is den sleutel van minnen mede die ontsluyt die poorten *tallen* steden. Ant. Een vriendelijc *bidden*

Raet. Wat is der minnen meest heusschede vander minster daet [*lees*: baet], segt my dat mede. An. Een eerbaer cussen

Raet tot welker tijt is die man, hoochste in minnen segt my *dan*, als hy bit om de minne, oft als hy loone heeft van gewinne. Ant. Als hy bit. Raet. Of so waer dat v schoone uwer liefde wilde geuen te loone, by haer te liggen eenen nacht, *sonder* te hebben arch gedacht, *dan* haer te helsen mochtijns genoech, *ende* te cussen wel v geuoech weder dede sy meer om v oft ghy om haer, dat segt my nv. Ant. Dat laet ic scheyden den vrouwen.

Raet dry ridders minnen een ioncfrouwe op gerechter trouwe, die sy al euen wel ontfinc, twelck elck den anderen vertellen ginc hoe wel datse waren ontfacen elc waende hy souder van haer zijn alleen gemint, de [*i*]oncfrou die niet en was blint, troosten elcken al euen

wel. So geuielt op een tijt, dat sy alle dry souden tot eenen tornoye varen, elc quam tot haer om te hebben een schoonhede twelc sy geerne dede, ende gaf elcken een zijden mouwe, des waent elc te hebben die ioncfrouwe alleene, maer als zijt vernamen *dat* aldus was geuaren, woude sy te gader gaen ende sien wie alleen soude int herte blijuen. Die ioncfrou die seer behendich was *ende* vroet, die torde den eenen opden voet, den anderen dwanc sy metter hant, den derden gaf sy een vriendelijc ooch opslach. Doen seyde sy dien ic minne dat seg ick v, heb ick een lictceeken ghegheuen nv, dat hy mach verstaen, dat ic dander late gaen, seght my wie nv v meest gemint is. Antwoort. Groote lusticheydt leyt inde oog*en*, al ist datse ten hoochsten staen, menig*en* loos*en* slach sy slaen, die voeten is ooc een oneerlijck lidt, maer die handen zijn daermen die gelofte mede doet, daerom is na mijnder sinnen, die hant het beste teecken van minnen.

Raet. Wat is minne doet my dat verstaen, so hebdy wel ghedaen. Ant. In corten woorden wil ick v segghen, als ick bevroede wat minne sy. Ick segghe dat minne alleen, na dien dat ic can geuoele zijn twee herten ende weemoede [*lees*: tweemoede] die contrarie te voren waren, zijn eens geworden, dits minne *ende* anders gheen dit derf ick wel seggen openbaer.

Raet. Hoe mach dat zijn dat die minnaers soo seer clagen, want die minne is so fijn. Ic waen zijse niet en connen dragen.

Ant. Ghy seght waer men heetet die minne, maer sy en isser niet, minnaers zijn valsch openbaer, daerom so doogen sy verdriet, want waren sy malcander getrouwe, so waer haer minne solaes groot, maer neen sy niet, aldus dragen sy rouwe, ende iammerlijc grooten noot.

Raet. Hoe salmen minne kennen saen.

Ant. Die hem ter minnen wil leeren, hy moet in vier manieren zijn herte suyueren ende vercieren sal hy ter minnen hebben spoet.

Deerste maniere is dat hy een heussche tale spreekt waer dat sy, want sy voecht elcken menschen wel, *ende* sonderlingen die minnen wil.

Het tweede is openbaer, dat hy sy *van* schoonen spele waer hy wandelt hier ende daer, *ende* die met maten *ende* niet te seere veel want mate te houden is tot allen spelen s[e]er goet.

Het derde is dat, dat hy ooc heelen moet, want hem van minnen te eeren staet: voor elcken mensche is hy vroet.

T'vierde is, also ic brieue, datmen met heusscher beden om minne sal bidden zijnen lieue, als *men* tijt heeft ende stonde vrindelijc ende met soete sinnen.

Raet. Welc dinc is, daermen by op aertrijcke meest doet minnen. Ant. Vier dingen zijnder sekerlijcken, die elcken menschen meest doen minnen op aertrijcken.

Dat eerste is schoonheyt, Godt weet, die seer doet minnen ende gereet, *want* tis genuchte ende blijschap mede, te besien die schoonhede, daermen int herte minne toedraecht, dat seg ic v die daer na vraecht. Het ander punct is ghetrouwicheyt goet, die luttel achter lande gaet. T'derde punct zijt gewis, seg ick dat Edelheyt is van gheslachte ende maghen goet t'welc wter maten minnen doet. Tvierde punct wilt my verstaen daer men een yegelijc moet minnen, dat zijn giften sonder waen, na dat ic my can versinnen, want elck mensche die heusscheyt heeft die moet minnen spade en vroeck die edel ghiften diemen hem geeft, maer die edel minne winghe hem daer toe.

Raet. Is die minne ongestadich diemen met giften moet belaghen, wandt ghecochte ende gedwonghen minne zijn ongeduerich in allen sinnen, alsoomen seydt,

Antwoort. Men vindt van vier manieren, giften die altijd onderlinge hanteren rechte gelieuen, waer dat sy zijn, deerste giften als ic bekenne dats minne, *ende* wederminne, daer elck in rusten by leeft die deen lief den anderen geeft. Die ander gifte dat verstaet, is dienstbereyt sonder beraet, alsment begeert tis voorwaer een soete pijn in vriendendienst bereyt te zijne.

Die derde gifte noeme ick mede, die deen vriendt den anderen geeft dat zijn cleynodien van schoonheden, daer elcken een in rusten leeft, die giften al zijnse smal, die wt rechter minnen comen, men houtse weerdelijck ouer als.

Die vierde gifte als ick verhoorde, van eenen diemen lief heeft dat zijn vriendelijcke woorden, die deen beminne den anderen geeft, heussche woorden *ende* goedertieren derf ick wel segghen in mijn sermoon die zijn altijd van sulcker manieren, dat sy bouen maten seer minnen doen.

Raet. wat is het swaertste dinck inder gantsche werelt. Die schult.

Raet. Wats het scherpste dinck. Antwoort. Die tonghe van eenen mensche.

Raet. Wat is het aldersotste dinck dat men vint.

Antwoort. Die ghedachtenisse vanden mensche.

Raet. Wat is het soetste.

Antwoort Dat is goetwillicheyd die vader *ende* moeder tot haren kinderen [*lees*: kinderen] draghen.

Raet. Wat is het alderbitterste.

Antwoort. Dats een dochter oft soon die niet deughen en wil.

Raet. Wat sieckte ist diemen niet genesen en can.
Antwoort. Dats een dochter oft soon die sot *ende* onschamel zijn.

Raet. Wat is de schult diemen nimmermeer betalen can.
Antwoort. Dat is die sotheyt.

Raet. Wat is herder dan stael. Antwoort. Dat is die waerheyd.

Raet. Wat is die meeste genuechte diemen op eenen wech hebben mach.

Antwoort. Dat is wanneer een Man van verre wedercomt, *ende* heeft een goede geluckige reyse gedaen *ende* hy vint zijn lieue Huysvrouwe *ende* kinderzens ghesont.

Raet. wat vogel ist diemen inde bergen vint, *ende* heeft acht teekenen die welcke die grootste Beesten hebben.

Antwoort. Dats eenen Sprinchaen, die heeft hoornen ghelijck eenen Hert, eenen hals ghelijck eenen Os, een borst ghelijck een Peert, den muyl gelijc een Koe, vleughelen gelijc eenen Arent, den steert gelijck een Slanghe, die voeten gelijck eenen Oyevaer, die oogen ghelijck een groote beeste, diemen in verre landen vint gheheeten Martel,

Raet. Wat beteeckent den slaep. Antwoort. Dats een ghelijckenisse vander doot.

Raet. Wat is tgene daer die mensche nimmermeer af versaet en wort. Antwoort. Dat is rijckdom.

Raet. Wat is een iongelinc. Antwoort. Dat is een keerse ontsteken die haest wt gaet.

Raet. Wat is een out man Antwoort. Dat is een onweert gast een decsel van droefheden.

Raet. Wat is dat onsekerste dinc. Antwoort. dat is t'leuen vanden mensche.

Raet. wat is dat sekerste. Antwoort. Dat is die doot vanden mensche.

Raet. Door hoe veel manieren liegen die menschen. Ant. Door dry saken, door begeerte oft lust om te spreken, oft om goet te seggen vanden genen die sy liefhebben oft om quaet te seggen vanden genen die sy haten.

Raet. Wat is het gene, dat alder quaetste, te weten is. Ant. Dat herte vanden mensche oft die gedachten vanden mensche, het welc niemant weten en can dan Godt alleene.

Raet. Wat ist dat de mensch meest siet, ende en can daer niet by comen.

Ant. Die Sonne, oft de Mane ende die sterren.

Raet. Wat is het gene dat die aerde onderhout.

Antwoort. De vier Elementen, dats aerde, water, locht ende vier.

Raet. Wat is de nacht. Ant. Dats een ruste voor de arbeyders ende een bedecsel der quaetdoenders.

Raet wie was de eerste Coninc. Antwoort. Nembroth Coninc van Babilonien.

Raet. Welc was die eerste stat na die diluuie. Ant. Die stadt van Ninive.

Raet. Wie wasser op deser werelt die in twee buycken quam. Ant. Dat was Jonas die Propheet, die was in zijns moeders buyc ende dry daghen ende dry nachten inden buyc vanden walvisch.

Raet. Wie ist die de meeste sententie op deser werelt ghegheuen heeft.

Antwoort. Dat was Pontius Pilatus, de welcke den sone Gods verwesen heeft, wel wetende dat hy des doots ontschuldich was.

Raet. Wie wasser die sterckste worstelaer diemen vant.

Antwoort. Dat was Jacob die Patriarch die metten Enghel worstelde.

Raet. Welck was het eerste schip dat op der Zee vlottede.

Antwoort Dat was die arcke van Noe.

Raet. Welc is die volmaecste mensche in goetheyt.

Antwoort. Die zijn gramschap bedwingt *ende* verwint
zijnen quaden wil.

Raet. Wat zijn die beste punten die een mensche ouer hem
hebben mach.

Antwoort. Dat is waarheyt ende schaemte.

Raet. Wat is dat meeste ongemac dat de mensche begheert.

Antwoort. Dat is den ouderdom.

Raet. Wat is scherper dan een schaers.

Antwoort. Die tonge van een vrou die gram is.

Raet. Wat is heeter dan vier.

Antwoort. Dat herte vanden mensche, wanneert met
gramschap ontsteken is.

Raet. Wat isser soeter dan honich. Antwoort. Het gewin
van ghelt ende goet.

Raet. Welc is die meeste sonde diemen doen mach.

Ant. Niet te geloouen die Christelijcke Kercke, ende
despereren van Godts bermherticheyt.

Raet. Wat zijn die beste punten om inden Hemel te comen.

Antwoort. Ghelooue, Liefde, ende Hope, *ende* met dien
houden die thien gheboden Godts.

Raet. Wat is het beste *ende* quaetste dinc op de werelt.

Antwoort. Dat zijn woorden waer mede men goet oft quaet
doen mach.

FINIS.

[D ij v]

DIt Boecxken geintituleert Een nieu clucht Boecxken, is geuisiteert ende geapprobeert van Meester Jasper de Mere, Licentiaet inder Godtheyt van der K.M. daer toe gecommitteert. Ende is byder voorschreuen K.M. toeghelaten te moghen printen. Ghegheuen tot Brussel den ij. van December, int iaer vijfthienhondert ende achtenveertich.

Onderteeckent.

Boudevvijs.

[D iij r]

[blanco pagina]

[D iij v]